

HELSINGIN HOVIOIKEUS
Salmisaarenranta 7 I
PL 132
00181 Helsinki
Puhelin 02956 40500, Telefax 02956 40512 kirjaamo
Sähköpostiosoite helsinki.ho@oikeus.fi

13.9.2012

Oikeusministeriölle
Sisäasiainministeriölle

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö OM 3/41/2012 (OM00:00/2012)
Sisäasiainministeriön lausuntopyyntö id8504696 (SM007:00/2012)

Esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädäntöä täydentävä lainsäädäntö
Poliisilainsäädäntöä täydentävä lainsäädäntö

Pyydettyinä lausuntona hovioikeus esittää kunnioittavasti seuraavan.

Lausuntopyynnöt koskevat vuoden 2014 alussa voimaantulevia esitutkintalakia ja pakkokeinolakia sekä poliisilakia täydentäviä säännöksiä.

Esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamisen osalta hovioikeus viittaa oikeusministeriölle 9.11.2009 antamaansa lausuntoon esitutkinta- ja pakkokeinotoimikunnan mietinnöstä. Tuossa lausunnossa on kiinnitetty erityistä huomiota mm. esitutkintasäännösten vaikutukseen oikeudenkäynnin viivästymisongelmaan, syyttäjän asemaan esitutkinnassa ja pakkokeinoiniin liittyvään muutoksenhakuun.

Nyt lausuntopyynnön kohteina olevissa ehdotuksissa on kysymys jo ennen uusien lakien voimaantuloa havaituista muutostarpeista. Osa ehdotetuista lainmuutoksista on vain teknisiä. Asialliset muutokset koskisivat muun muassa kotietsinnästä ilmoittamista, telekuuntelun käyttöedellytyksiä ja luvan myöntämistä televalvontaan. Muutosehdotukset ovat esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön kokonaisuudistukseen nähden vähäisiä eikä hovioikeudella sinänsä ole niihin huomauttamista. Ilmeistä on, että tulevan lainsäädännön muutostarpeisiin jo ennen lain voimaantuloa on kiinnitetty huomiota erityisesti poliisin taholta.

Hovioikeus katsoo tässä yhteydessä kuitenkin aiheelliseksi kiinnittää huomiota eräisiin tuoreisiin ennakkopäätöksiin ja direktiiveihin, joita ei ole voitu ottaa huomioon esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön kokonaisuudistuksessa eikä ilmeisesti ole otettu huomioon myöskään lausuntopyyntöjen kohteena olevassa täydentävässä lainsäädännössä.

Korkein oikeus on 9.5.2012 antanut ennakkoratkaisun KKO 2012:45, joka koskee rikoksesta epäillyn oikeutta avustajaan esitutkinnassa ja itsekriminointisuojaan. Korkein oikeus on ratkaisussaan päätenyt siihen,

ettei epäillyn esitutkinnassa antamia lausuntoja ole saanut oikeudenkäynnissä käyttää näyttönä häntä vastaan. Ennakkoratkaisulla on huomattava merkitys niin poliisin kuin syyttäjänkin toimintaan ja sitä kautta myös tuomioistuinten lainkäyttötoimintaan. Valtakunnansyyttäjänvirasto onkin 28.6.2012 antanut syyttäjille ohjeen ennakkoratkaisun vaikutuksesta syyttäjien toimintaan. Vastaavasti poliisihallitus antanee ohjeet poliisin toimittamaa esitutkintaa varten.

Euroopan parlamentti ja neuvosto puolestaan on 20.10.2010 antanut direktiivin oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisessa menettelyssä (2010/64/EU) ja 22.5.2012 direktiivin tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä (2012/13/EU). Jälkimmäisellä direktiivillä on yhtymäkohtia em. korkeimman oikeuden ennakkopäätökseen. Direktiivin 3 artiklassa käsitellään epäillylle ja syytetylle annettavia tietoja prosessuaalisista oikeuksista. Direktiivin 4 artiklan mukaan pidätetyille tai vangitulle on viipymättä annettava kirjallinen ilmoitus oikeuksistaan.

Molempien em. direktiivien implementointiaika on menossa. EU:n ns. tietokartan mukaisen toimenpidesuunnitelman toteuttaminen johtanee edelleen lisä uudistuksiin esitutkinnassa ja pre-trialissa. Valmisteilla on myös direktiivi asianomistajan oikeuksista.

Vielä voidaan mainita, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on antanut merkittäviä ratkaisuja rikoksesta epäillyn vaitiolo-oikeudesta ihmis-oikeussopimuksen 6 artiklan soveltamisen kannalta (Funke v France 1993, Sanders v UK 1996, Murray v UK 1996 ja Condrón v UK 2000).

Uudessa esitutkintalaissa on säännökset mm. oikeudesta olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen (ETL 4:3), henkilön asemasta esitutkinnassa (ETL 4:9), oikeudesta käyttää avustajaa esitutkinnassa (ETL 4:10) ja ennen kuulustelua tehtävistä ilmoituksista (ETL 7:10).

Hovioikeus katsoo, että em. oikeuskäytäntö ja direktiivit huomioon ottaen lainvalmistelutyössä tulee nyt ja jatkossa kiinnittää erityistä huomiota rikoksesta epäillyn ja syytetyin asemaan ja oikeuksiin sekä niiden prosessuaalisiin vaikutuksiin oikeudenkäynnissä. Tilanteen kokonaisarviointi ennen uusien lakien voimaantuloa saattaa olla välttämätöntä.

Lausunto on valmisteltu Helsingin hovioikeuden lainkäytön yhtenäisyystoimikunnassa.

Presidentti

Mikko Könkkölä